

**DET KONGELIGE
UTENRIKSDEPARTEMENT**

Utenriksministeren

Stortinget
Justiskomiteen
v/ leder Per-Willy Amundsen
0026 Oslo

Oslo, 20. februar 2023

Uttalelse til Dokument 8:110 S (2022-2023)

Jeg viser til brev av 2. februar 2023, der det bes om Utenriksdepartementets uttalelse til representantforslaget i Dokument 8:110 S (2022–2023) om å støtte opprettelsen av et spesialtribunal for aggresjonsforbrytelsen mot Ukraina, samt ratifikasjon av Roma-vedtektenes tillegg om aggresjonsforbrytelser og kriminalisering av angrepskrig i straffeloven.

Ansvarliggjøring er grunnleggende for å sikre rettferdighet og for å motvirke framtidige forbrytelser. Jeg er positiv til ansvarliggjøringsmekanismer som kan bidra til å gi rettferdighet til ofrene for Russlands aggresjon. Samtidig er jeg opptatt av å finne løsninger som har en reell sjanse til å lykkes og innfri forventingene om ansvarliggjøring. Vi må heller ikke risikere å undergrave eksisterende etterforskninger.

I mars 2022 henviste Norge, sammen med et 40-talls andre land, situasjonen i Ukraina til Den internasjonale straffedomstols (ICCs) hovedanklager. Dette gjorde at ICC raskt kunne sette i gang etterforskning av krigsforbrytelser og mulige forbrytelser mot menneskeheten begått i forbindelse med krigen i Ukraina. Ingen har immunitet overfor ICC. Dette betyr at i prinsippet kan denne etterforskningen lede til straffeforfølgning av det russiske lederskapet etter Roma-vedtektenes bestemmelser om kommandoansvar. For Norge er det viktig å støtte opp under arbeidet ICC gjør for å sikre ansvarliggjøring for alvorlige forbrytelser begått i Ukraina og i andre deler av verden. Dette er også i tråd med vedtaket fra et samlet storting i forbindelse med behandlingen av Innst. 134 S (2022–2023) som ba regjeringen ta en ledende rolle i det internasjonale arbeidet for å identifisere, etterforske og straffeforfølge krigsforbrytelser i Ukraina. I tillegg til nasjonale politi- og påtalemyndigheter, er det nettopp ICC som etterforsker krigsforbrytelser i Ukraina. Norge støtter ICCs arbeid, blant annet gjennom sekondering av to etterforskere fra Kripos.

Vi støtter også andre spor for å sikre ansvarliggjøring, inkludert gjennom å intervensere i sakene Ukraina har anlagt mot Russland både ved Den internasjonale domstol i Haag og ved Den europeiske menneskerettsdomstol i Strasbourg.

Norge deltar aktivt i de internasjonale diskusjonene for å se på mulighetene for å opprette et spesialtribunal for aggresjonsforbrytelsen. Vi er med i en kjernegruppe av land, ledet av Ukraina, som diskuterer mulighetene for rettsforfølgelse av de ansvarlige for Russlands aggresjon. Det gjenstår fortsatt en rekke spørsmål som bør avklares for å sikre at man velger den løsningen som har de beste utsiktene til å bidra til ansvarliggjøring. En utfordring med de foreslåtte løsningene er den grunnleggende regelen i folkeretten om at statsleder, regjeringssjef og utenriksminister nyter immunitet for straffeforfølgelse fra andre land. Suverenitetsprinsippet danner den prinsipielle begrunnelsen for immunitetsreglene. Formålet bak reglene er at de skal bidra til å fremme internasjonale forbindelser ved å sikre arbeidet til statens representanter. Helt avgjørende for å kunne fravike denne regelen er at et eventuelt tribunal sikres legitimitet gjennom bred internasjonal støtte. Andre utfordringer er knyttet til bevisinnhenting og gjennomføring av selve straffesakene på grunn av manglende samarbeid fra Russlands side. I kjernegruppen ønsker Norge å bidra til å sikre bred tverrregional oppslutning om en løsning som sikrer at de ansvarlige for Russlands aggresjonskrig mot Ukraina holdes til ansvar, samtidig som man ikke undergraver ICCs etterforskning av blant annet krigsforbrytelser.

Spørsmålet om ratifikasjon av Roma-vedtektenes tillegg om aggresjonsforbrytelser (Kampala-tillegget) og kriminalisering av angrepskrig i straffeloven har vært diskutert i Stortinget en rekke ganger, sist i forbindelse med behandling av Dokument 8:122 S (2021–2022) datert 3. mars 2022. For en nærmere beskrivelse av aggresjonsforbrytelsen viser jeg til mitt svar i den anledningen.

Da Roma-vedtektene ble vedtatt i 1998, ble det bestemt at domstolen skulle ha jurisdiksjon over fire forbrytelseskategorier: folkemord, forbrytelser mot menneskeheten, krigsforbrytelser og aggresjonsforbrytelser. Men det var først etter krevende forhandlinger under revisjonskonferansen i Kampala i 2010 at det ble vedtatt en definisjon av aggresjonsforbrytelsen.

Aggresjonsforbrytelsen har vært en vanskelig og splittende sak for ICCs statsparter i flere tiår. Norge støtter målsetningen om et individuelt strafferettslig ansvar for statsledere og militære ledere som beordrer aggresjonshandlinger. Imidlertid har Norge, i likhet med flere andre stater, fra Roma-vedtektene ble framforhandlet og gjennom skiftende regjeringer, sett en del utfordringer knyttet til å inkludere aggresjonsforbrytelsen i Roma-vedtektene. Aggresjonsforbrytelsen reiser flere praktiske, rettslige og politiske problemstillinger med potensielt uheldige konsekvenser for domstolens virke. Vi ønsket derfor å se an ICCs eventuelle anvendelse og tolking av straffebudet, før Norge ratifiserte. Dette ville ha satt oss bedre i stand til å utrede konsekvensene av norsk ratifikasjon. I lys av Russlands folkerettsstridige aggresjonshandlinger og den internasjonale utviklingen i kjølvannet av Russlands grove folkerettsbrudd, er det imidlertid nå naturlig å foreta en ny vurdering av dette spørsmålet.

Avslutningsvis påpeker jeg at spørsmålet om å kriminalisere angrepskrig i norsk rett henger nært sammen med spørsmålet om ratifikasjon av Roma-vedtektenes tillegg om aggresjonsforbrytelser, og vil eventuelt måtte vurderes i den sammenheng.

Med vennlig hilsen

Annika Huitfeldt

Anniken Huitfeldt